

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Ректор Центральноукраїнського
державного університету
імені Володимира Винниченка

Євген СОБОЛЬ

«09» жовтня 2023 р.

**Програми освітніх компонентів
програми підвищення кваліфікації педагогічних та науково-
педагогічних працівників у сфері післядипломної освіти для осіб з
вищою освітою**

Гендерна рівність та недискримінація

Галузі знань: 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність: 011 Освітні, педагогічні науки

Назва освітньої компоненти: Становлення теорії і практики гендерних досліджень. Український фемінізм і феміністки: історія та сучасність.

Цільовий компонент: розкрити слухачам особливості становлення теорії та практики гендерних досліджень у світі та в Україні.

Змістовий компонент: розкрити слухачам сутність та зміст становлення теорії та практики досліджень гендерної проблематики, охарактеризувати етапи розвитку фемінізму, висвітлити особливості розвитку фемінізму в Україні.

Процесуальний компонент: форми: інтерактивна лекція, тренінгові заняття;
методи: проблемного викладу, створення ситуації інтересу у процесі викладення, створення ситуації новизни, опора на життєвий досвід, інтерактивні; *засоби:* презентація.

Результативний компонент:

ПРН 1. Усвідомлення викликів, що стоять перед загальноосвітньою школою, компонентів концепції Нової української школи, нових професійних ролей і завдань, що стоять перед педагогічними та науково-педагогічними працівниками в контексті реформених змін.

ПРН 2. Розуміння основних положень «Стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року» та операційного плану заходів на 2022–2024 роки з її реалізації.

ПРН 5. Поглиблення розуміння причин та джерел виникнення гендерних та дискримінаційних стереотипів.

ПРН 6. Розвиток навичок використання активних методів переконання щодо забезпечення рівних прав жінок та чоловіків при плануванні й проведенні різних видів освітньої діяльності.

ПРН 10. Розвиток навичок використання педагогічними та науково-педагогічними працівниками інноваційних технологій організації освітнього процесу в контексті формування розуміння необхідності забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків.

Список рекомендованої літератури:

1. Акбаш К.С., Пасічник Н.О., Ріжняк Р.Я. *Теоретико-прикладні основи гендерних досліджень*. Навчальний посібник. Кропивницький, Видавець Лисенко В.Ф., 2019. 349 с.
2. Малес Л.В. Основи гендерного аналізу в дисциплінах соціогуманітарного циклу. Методичні рекомендації з грифом МОН. К.: ПРООН, 2004. 39 с.
3. Вихор С. Гендерний аналіз освітніх документів для середньої школи. *Українознавчий альманах*, 2010. Вип. 4. С. 35–39.
4. Мельник Т.М. Гендерна політика в Україні. К.: Основа, 1999.
5. Перспективи паритетної демократії у політико-правовому полі України / Наук. ред. В.О. Лозовий. Харків: Курсор, 1997.
6. Гендерна демократія – стратегія ХХІ століття. Від Пекіна до Нью-Йорка. 1995-2000 рр. / уклад., пер. з англ. Смоляр Л. Одеса: Друк, 2000.
7. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі. Київ: Либідь, 1999.
8. Гундорова Т. *Femina melancholica*. Стать і культура в гендерній утопії Ольги Кобилянської. Київ, Критика, 2002.
9. Агеєва В. . Жіночий простір: феміністичний дискурс українського модернізму. К.: Факт, 2008.
10. Жіночі студії в Україні: Жінка в історії та сьогодні: Монографія / За загальн. ред. Л. О. Смоляр. Одеса: Астропринт, 1999.

Назва освітньої компоненти: Проекти з гендерної проблематики в Україні. Стратегія впровадження гендерної рівності в сфері освіти.

Цільовий компонент: розкрити слухачам сутність української стратегії впровадження гендерної рівності в сфері освіти.

Змістовий компонент: особливості виконання проєктів з гендерної проблематики в Україні, зміст стратегії впровадження гендерної рівності в сфері освіти та операційного плану заходів на 2022–2024 роки з її реалізації.

Процесуальний компонент: форми: інтерактивна лекція, тренінгові заняття; методи: проблемного викладу, створення ситуації інтересу у процесі викладення, створення ситуації новизни, опора на життєвий досвід, інтерактивні; засоби: презентація.

Результативний компонент:

ПРН 2. Розуміння основних положень «Стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року» та операційного плану заходів на 2022–2024 роки з її реалізації.

ПРН 3. Розвиток навичок організації освітнього середовища, орієнтованого на гендерну рівність та недискримінацію.

ПРН 4. Усвідомлення важливості врахування індивідуальних особливостей кожної дитини для створення безпечного та емоційно-комфортного освітнього середовища.

ПРН 7. Розвиток навичок організації виконання суб'єктами освітнього процесу творчих проектів з гендерної та недискримінаційної тематики, в тому числі з використанням гендерної статистики.

ПРН 8. Поглиблення розуміння ролі батьків в питаннях гендерної рівності та недискримінації, знання різних форм співпраці з родинами.

Список рекомендованої літератури:

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 1163-р від 20 грудня 2022 р. «Про схвалення Стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року та затвердження операційного плану заходів на 2022–2024 роки з її реалізації».

2. Акбаш К.С., Пасічник Н.О., Ріжняк Р.Я. *Теоретико-прикладні основи гендерних досліджень*. Навчальний посібник. Кропивницький, Видавець Лисенко В.Ф., 2019. 349 с.

3. Гендерно-орієнтоване бюджетування в Україні: теорія і практика: Метод. посіб. – К.: ФОП Клименко, 2016. – 92 с.

4. Гендерно орієнтоване бюджетування на місцевому рівні: від інтеграції принципу гендерної рівності в бюджетний процес до гендерно чутливих політик. Посібник. – К., 2020

5. Закон України від 08.09.2005 № 2866-IV «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>

6. Постанова Кабінету Міністрів України від 26 вересня 2013 р. № 717 «Про затвердження Державної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2016 року».

7. Українка і демократія. Перша міжнародна жіноча конференція, організована Союзом Українок. Київ, 7-11 липня 1993. 175 с.; Жінки України: історія, сучасність та погляд у майбутнє. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції “Союзу Українок”, 4-5 листопада 1995 р. Дніпропетровськ, 1996. 100 с.; Жінка і демократія. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції “Жіночої Громади”, Київ 2-5 червня 1995 р. К., 1995. 182 с.; Жіночий рух в Україні: історія і сучасність. Міжнародна науково-практична конференція. Одеса, 27-29 жовтня 1994 р. Матеріали конференції. К., 1994. 148 с.; Жінки України: сучасний статус і перспективи. Одеса, червень 1995 р. Матеріали конференції. К., 1995. 144 с.

Назва освітньої компоненти: Засоби масової інформації як джерело продукування гендерних стереотипів. Гендерна (не)рівність у засобах масової інформації: українські реалії.

Цільовий компонент: розкрити слухачам особливості формування стереотипів у засобах масової інформації.

Змістовий компонент: У процесі комунікації опрацьовуються прояви сексизму, ейджизму та лукізму в ЗМІ; показується, як через фейсизм і мачизм конструюється маскуліність у ЗМІ, а також пропонується метод «дзеркала» як головний метод аналізу на наявність проявів сексизму. Учасники та учасниці опрацьовують результати моніторингу «Як медіа висвітлюють права людини у новинах» та ознайомлюються з рекомендаціями експертів щодо збалансованості інформації у медійних матеріалах.

Процесуальний компонент: форми: інтерактивна лекція, тренінгові заняття; методи: проблемного викладу, створення ситуації інтересу у процесі викладення, створення ситуації новизни, опора на життєвий досвід, інтерактивні; засоби: презентація.

Результативний компонент:

ПРН 1. Усвідомлення викликів, що стоять перед загальноосвітньою школою, компонентів концепції Нової української школи, нових професійних ролей і завдань, що стоять перед педагогічними та науково-педагогічними працівниками в контексті реформених змін.

ПРН 3. Розвиток навичок організації освітнього середовища, орієнтованого на гендерну рівність та недискримінацію.

ПРН 5. Поглиблення розуміння причин та джерел виникнення гендерних та дискримінаційних стереотипів.

ПРН 6. Розвиток навичок використання активних методів переконання щодо забезпечення рівних прав жінок та чоловіків при плануванні й проведенні різних видів освітньої діяльності.

ПРН 9. Розуміння концепції інклюзивної освіти в частині забезпечення рівних прав жінок та чоловіків для здобуття якісної освіти та рівних можливостей її реалізації в освітньому процесі.

Список рекомендованої літератури:

1. Акбаш К.С., Пасічник Н.О., Ріжняк Р.Я. *Теоретико-прикладні основи гендерних досліджень*. Навчальний посібник. Кропивницький, Видавець Лисенко В.Ф., 2019. 349 с.

2. Гендерні проблеми у засобах масової інформації: теоретичний аналіз. \\ <http://osvita.ua/vnz/reports/management/15193/>

3. Підгорний А.З., Самоусєнкова О.В., Ольвінська Ю.О., Вітковська К.В. Соціально-демографічна статистика: Підручник // За заг. ред. канд. екон. наук, професора А.З. Підгорного. Одеса: ФОП Гуляєва В.М., 2016. 424 с.

4. Акбаш К.С., Пасічник Н.О., Ріжняк Р.Я. *Вибірчі кампанії Президента України у контексті статистичного аналізу аномалій*. Україна і світ: політичні процеси у глобальному та регіональному вимірі: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції. Кам'янець-Подільський, Кам'янець-Подільський національний

5. Акбаш К.С., Пасічник Н.О., Ріжняк Р.Я. Статистичний аналіз гендерного розвитку регіонів України. *Статистика України*. 2019. № 3 (86). С. 90–99. Doi: 10/31767/su.3(86)2019.03.10

Назва освітньої компоненти: Числові дані як основа гендерних дискусій та дискурсів. **Методика роботи з гендерною статистикою сфери освіти.**

Цільовий компонент: ознайомити слухачів із можливостями застосування гендерної статистики освіти в гендерних дискусіях.

Змістовий компонент: використання гендерно-чутливих статистичних даних і показників в галузі освіти; концепції, методи і прийоми, необхідні для систематичного збору, аналізу, презентації і розповсюдження статистичних даних і показників в сфері освіти, з особливим акцентом на гендерну складову у сфері освіти; практичні ідеї та рекомендації для осіб, що використовують гендерні статистичні дані й показники в галузі освіти для більш ефективного моніторингу прогресу та розробки політики та планів на користь гендерної рівності.

Процесуальний компонент: форми: інтерактивна лекція, тренінгові заняття; методи: проблемного викладу, створення ситуації інтересу у процесі викладення, створення ситуації новизни, опора на життєвий досвід, інтерактивні; засоби: презентація.

Результативний компонент:

ПРН 1. Усвідомлення викликів, що стоять перед загальноосвітньою школою, компонентів концепції Нової української школи, нових професійних ролей і завдань, що стоять перед педагогічними та науково-педагогічними працівниками в контексті реформених змін.

ПРН 2. Розуміння основних положень «Стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року» та операційного плану заходів на 2022–2024 роки з її реалізації.

ПРН 5. Поглиблення розуміння причин та джерел виникнення гендерних та дискримінаційних стереотипів.

ПРН 6. Розвиток навичок використання активних методів переконання щодо забезпечення рівних прав жінок та чоловіків при плануванні й проведенні різних видів освітньої діяльності.

ПРН 7. Розвиток навичок організації виконання суб'єктами освітнього процесу творчих проектів з гендерної та недискримінаційної тематики, в тому числі з використанням гендерної статистики.

ПРН 9. Розуміння концепції інклюзивної освіти в частині забезпечення рівних прав жінок та чоловіків для здобуття якісної освіти та рівних можливостей її реалізації в освітньому процесі.

ПРН 10. Розвиток навичок використання педагогічними та науково-педагогічними працівниками інноваційних технологій організації освітнього процесу в контексті формування розуміння необхідності забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків.

Список рекомендованої літератури:

1. Акбаш К.С., Пасічник Н.О., Ріжняк Р.Я. Аналіз анкетування з гендерної тематики студентів з використанням показників питомої асиметрії. *Науково-теоретичний альманах «Грані»*. 2017. Том 20. № 6(146). 92 с. (С. 5–16)
2. Акбаш К.С., Пасічник Н.О., Ріжняк Р.Я. Визначення показників розподілу гендерних груп за характерними ознаками. *Статистика України*. 2017. № 2 (77). 100 с. (С. 6–12)
3. Акбаш К.С., Пасічник Н.О., Ріжняк Р.Я. Визначення показників розподілу характерних ознак у гендерних групах (на прикладі студентів факультету). *Наукові записки Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. Вип. 31. Кропивницький, ЦНТУ. 2017. 300 с. (С. 236–244)
4. Акбаш К.С., Пасічник Н.О., Ріжняк Р.Я. Гендерна (не-) рівність у взаємовідносинах працівників факультету на основі аналізу показників питомого паритету. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. Випуск 159. Кропивницький, РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка. 2017. 275 с. (С. 30–43)
5. Акбаш К.С., Пасічник Н.О., Ріжняк Р.Я. Статистичний аналіз гендерного розвитку регіонів України. *Статистика України*. 2019. № 3 (86). С. 90–99. Doi: 10/31767/su.3(86)2019.03.10
6. Акбаш К.С., Пасічник Н.О., Ріжняк Р.Я. *Теоретико-прикладні основи гендерних досліджень*. Навчальний посібник. Кропивницький, Видавець Лисенко В.Ф., 2019. 349 с.
7. Акбаш К.С., Пасічник Н.О., Ріжняк Р.Я. Статистика та індикатори сфери освіти з врахуванням гендерного фактору: практичний посібник (навчальний матеріал для семінарів зі статистичних даних і показників освіти). Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури. – Кропивницький, ФОП Лисенко С.В., 2017. 48 с.

Назва освітньої компоненти: «Нерівна рівність» сучасної освіти. **Впровадження гендерних підходів у систему освіти України. Гендерні аспекти прихованого навчального плану.**

Цільовий компонент: розкрити слухачам особливості впровадження гендерних підходів у систему освіти України.

Змістовий компонент: розкрити та проаналізувати гендерні проблеми в системі освіти, ознайомити слухачів з гендерними аспектами прихованого навчального плану, вказати можливості реалізації гендерних підходів в системі освіти України.

Процесуальний компонент: форми: інтерактивна лекція, тренінгові заняття; методи: проблемного викладу, створення ситуації інтересу у процесі викладення, створення ситуації новизни, опора на життєвий досвід,

інтерактивні; засоби: презентація, нормативні документи в галузі гендерної рівності.

Результативний компонент:

ПРН 1. Усвідомлення викликів, що стоять перед загальноосвітньою школою, компонентів концепції Нової української школи, нових професійних ролей і завдань, що стоять перед педагогічними та науково-педагогічними працівниками в контексті реформених змін.

ПРН 2. Розуміння основних положень «Стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року» та операційного плану заходів на 2022–2024 роки з її реалізації.

ПРН 3. Розвиток навичок організації освітнього середовища, орієнтованого на гендерну рівність та недискримінацію.

ПРН 4. Усвідомлення важливості врахування індивідуальних особливостей кожної дитини для створення безпечного та емоційно-комфортного освітнього середовища.

ПРН 5. Поглиблення розуміння причин та джерел виникнення гендерних та дискримінаційних стереотипів.

ПРН 6. Розвиток навичок використання активних методів переконання щодо забезпечення рівних прав жінок та чоловіків при плануванні й проведенні різних видів освітньої діяльності.

ПРН 8. Поглиблення розуміння ролі батьків в питаннях гендерної рівності та недискримінації, знання різних форм співпраці з родинами.

ПРН 9. Розуміння концепції інклюзивної освіти в частині забезпечення рівних прав жінок та чоловіків для здобуття якісної освіти та рівних можливостей її реалізації в освітньому процесі.

ПРН 10. Розвиток навичок використання педагогічними та науково-педагогічними працівниками інноваційних технологій організації освітнього процесу в контексті формування розуміння необхідності забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків.

Список рекомендованої літератури:

1. Акбаш К.С., Пасічник Н.О., Ріжняк Р.Я. *Теоретико-прикладні основи гендерних досліджень*. Навчальний посібник. Кропивницький, Видавець Лисенко В.Ф., 2019. 349 с.

2. Акбаш К.С., Пасічник Н.О., Ріжняк Р.Я. *Статистика та індикатори сфери освіти з врахуванням гендерного фактору: практичний посібник* (навчальний матеріал для семінарів зі статистичних даних і показників освіти). Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури. – Кропивницький, ФОП Лисенко С.В., 2017. 48 с.

3. Гриньова М., Калініченко І. Підготовка педагогічних працівників до роботи з дітьми з особливими освітніми проблемами в умовах інклюзивного навчання. *Рідна школа*. 2018. № 5–8. С. 39–43.

4. Малес Л.В. Основи гендерного аналізу в дисциплінах соціогуманітарного циклу. Методичні рекомендації з грифом МОН. К.: ПРООН, 2004. 39 с.

5. Вихор С. Гендерний аналіз освітніх документів для середньої школи. *Українознавчий альманах*, 2010. Вип. 4. С. 35–39.

6. Плахотнік О. Вчитель і вчителька: гендерний аналіз однієї професії. *Studia Methodologica: альманах* / укладач І. В. Папуша. Тернопіль: ТНПУ, 2008. Вип. 25: Антропологія літератури: комунікація, мова, тілесність. С. 310-315.

7. Говорун Т. Гендерна дискримінація в сфері освіти. \\\n<http://helsinki.org.ua/articles/henderna-dyskryminatsiya-v-sferi-osvity/>

8. Гендерна освіта в Україні: витоки та історична перспектива [Електронний ресурс] <https://genderindetail.org.ua/season-topic/osvita-i-prosvita/genderna-osvita-v-ukraini-vitoki-ta-istorichna-perspektiva-134196.html>

Назва освітньої компоненти: Застосування простих гендерних індексів в гендерному аналізі освіти. Складні гендерні індекси. Освітні показники в складних гендерних індексах.

Цільовий компонент: розкрити слухачам особливості застосування простих та складних гендерних індексів в гендерному аналізі освіти.

Змістовий компонент: прості гендерні індекси, їх представлення в презентаціях, застосування в гендерному аналізі освітнього процесу, складні гендерні індекси, освітні показники як складова складних гендерних індексів.

Процесуальний компонент: форми: інтерактивна лекція, тренінгові заняття; методи: проблемного викладу, створення ситуації інтересу у процесі викладення, створення ситуації новизни, опора на життєвий досвід, інтерактивні; засоби: презентація, нормативні документи в галузі гендерної рівності.

Результативний компонент:

ПРН 1. Усвідомлення викликів, що стоять перед загальноосвітньою школою, компонентів концепції Нової української школи, нових професійних ролей і завдань, що стоять перед педагогічними та науково-педагогічними працівниками в контексті реформених змін.

ПРН 4. Усвідомлення важливості врахування індивідуальних особливостей кожної дитини для створення безпечного та емоційно-комфортного освітнього середовища.

ПРН 5. Поглиблення розуміння причин та джерел виникнення гендерних та дискримінаційних стереотипів.

ПРН 7. Розвиток навичок організації виконання суб'єктами освітнього процесу творчих проектів з гендерної та недискримінаційної тематики, в тому числі з використанням гендерної статистики.

ПРН 9. Розуміння концепції інклюзивної освіти в частині забезпечення рівних прав жінок та чоловіків для здобуття якісної освіти та рівних можливостей її реалізації в освітньому процесі.

ПРН 10. Розвиток навичок використання педагогічними та науково-педагогічними працівниками інноваційних технологій організації освітнього процесу в контексті формування розуміння необхідності забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків.

Список рекомендованої літератури:

1. Акбаш К.С., Пасічник Н.О., Ріжняк Р.Я. Аналіз анкетування з гендерної тематики студентів з використанням показників питомої асиметрії. *Науково-теоретичний альманах «Грані»*. 2017. Том 20. № 6(146). 92 с. (С. 5–16)

2. Акбаш К.С., Пасічник Н.О., Ріжняк Р.Я. Визначення показників розподілу гендерних груп за характерними ознаками. *Статистика України*. 2017. № 2 (77). 100 с. (С. 6–12)

3. Акбаш К.С., Пасічник Н.О., Ріжняк Р.Я. Визначення показників розподілу характерних ознак у гендерних групах (на прикладі студентів факультету). *Наукові записки Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. Вип. 31. Кропивницький, ЦНТУ. 2017. 300 с. (С. 236–244)

4. Акбаш К.С., Пасічник Н.О., Ріжняк Р.Я. Гендерна (не-) рівність у взаємовідносинах працівників факультету на основі аналізу показників питомого паритету. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. Випуск 159. Кропивницький, РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка. 2017. 275 с. (С. 30–43)

5. Акбаш К.С., Пасічник Н.О., Ріжняк Р.Я. Статистичний аналіз гендерного розвитку регіонів України. *Статистика України*. 2019. № 3 (86). С. 90–99. Doi: 10/31767/su.3(86)2019.03.10

6. Акбаш К.С., Пасічник Н.О., Ріжняк Р.Я. *Теоретико-прикладні основи гендерних досліджень*. Навчальний посібник. Кропивницький, Видавець Лисенко В.Ф., 2019. 349 с.

7. Акбаш К.С., Пасічник Н.О., Ріжняк Р.Я. Статистика та індикатори сфери освіти з врахуванням гендерного фактору: практичний посібник (навчальний матеріал для семінарів зі статистичних даних і показників освіти). Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури. – Кропивницький, ФОП Лисенко С.В., 2017. 48 с.